

Způsoby financování infrastruktury vodovodů, analýza současného stavu a výhledy

Ing. Jan Plechatý

Vodohospodářský rozvoj a výstavba a.s.

---

1. Úvod

Zatímco investiční aktivita investorů v sektoru vodovodů a kanalizací se v průběhu posledních let výrazně nemění, lze v horizontu příštích pěti let očekávat podstatné změny ve zdrojích financování, zejména ve formě i výši státních finančních podpor i podpor z mezinárodních zdrojů.

Z analýzy skutečnosti roku 2002 a předpokladů dalších 2 let, tj. r. 2003 a 2004 vyplývá, že relativně vysoké přímé dotace a půjčky v těchto letech jsou odůvodněny mimořádnými finančními zdroji, které stát získal z Fondu národního majetku podle § 45 zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích a dále z půjčky EIB státu na kofinancování projektů vodovodů a kanalizací.

Tyto mimořádné zdroje však budou v letech 2004 až 2005 vyčerpány, a poté lze očekávat výrazný pokles výdajů ze státních zdrojů.

Ohledně staveb vodovodů a úpraven vod lze předpokládat, že stát bude po roce 2005 nadále podporovat jen výstavbu vodovodů a jejich dostavbu v malých obcích v rozsahu cca 0,100 až 0,200 mld Kč ročně.

Po vstupu do Evropské unie již nelze očekávat využití současných mezinárodních podpůrných zdrojů ISPA a CBC Phare, které však mohou být nahrazeny strukturálními fondy EU.

Nelze očekávat, že stát bude finančně podporovat jakékoliv rekonstrukce sítí vodovodů, tedy obnovu infrastrukturního majetku v soukromém a obecním vlastnictví.

Lze tedy konstatovat, že kromě zcela výjimečných projektů, na jejichž financování se bude podílet stát, příp. kraj nebo i Evropská unie, bude po r. 2005 rozhodující počet vodárenských projektů financován z vlastních zdrojů.

2. Vlastní zdroje investorů a využití finančních zdrojů bankovních institucí

Vlastní zdroje investorů budou i nadále převážně tvořeny z nákladových položek vodného a stočného, tj. odpisů, resp. nájemného na podkladě nájemní smlouvy vlastníka infrastruktury s provozovatelem, příp. ze zisku. K těmto vlastním zdrojům však patří i úvěry, které si obstará investor u finančních institucí. Jen v minimálním rozsahu a spíše ojediněle budou doplňovat tyto zdroje i finanční prostředky z rozpočtů krajů, měst a obcí, tj. z jejich daňových a jiných příjmů.

Aby se v budoucnu, po očekávaném snížení státních subvencí, investiční zdroje ve prospěch rozvoje oboru vodovodů a nezbytné obnovy vodárenské infrastruktury udržely a i dále zvyšovaly, bude třeba stále intenzivněji využívat úvěrů finančních institucí.

V sektoru vodovodů investor většinou sjednává úvěr jen jako dodatečný finanční zdroj vedle využití vlastních zdrojů, případně státní subvence. K jeho sjednání se investor ve většině případů rozhoduje na základě finanční analýzy projektu, jeho návratnosti z budoucích příjmů z vodného, resp. stočného, případně jiných příjmů investora.

Finanční instituce, které dnes poskytují úvěry na vodohospodářskou investiční výstavbu však dosud nemají dostatečné informace o specifikách těchto investičních projektů, hodnocení jejich návratnosti i souvisejících rizik. Nepoužívají metod finančního projektování a jejich metodiky hodnocení schopnosti investora splácet poskytnutý úvěr jsou založeny výlučně na posuzování finanční bonity a ekonomické stability investora.

Současná zkušenost s poskytováním úvěrů na výstavbu zařízení infrastruktury vodovodů však ukazuje, že finanční instituce navíc využívají všech dostupných zajišťovacích instrumentů, které uplatňují často ještě přísněji než na výstavbu jiných zařízení, jejichž provozem je zajišťováno poskytování služeb.

V podstatně menší míře berou finanční instituce v úvahu budoucí příjmy z poskytovaných služeb. Důvodem je bezpochyby pomalejší návratnost investice než u jiných služeb, ale pravděpodobně i přetrvávající nedůvěra finančních institucí v tento sektor, který teprve od jeho privatizace a cenové deregulace se stal novou výzvou pro podnikatele.

Mimořádnou zajímavost pro podnikání na českém vodárenském trhu dokladuje zájem zahraničních vodárenských společností poskytovat provozovatelské služby a investovat do tohoto sektoru.

Současným problémem investorů, zejména obcí a svazků obcí je zejména požadavek na jištění vlastními nemovitostmi, cennými papíry danými do zástavy, směnkami a obdobnými instrumenty, které jsou obtížně obhajitelné v zastupitelstvech obcí. Jsou již známé případy, že investor z důvodů neúměrně vysokých požadavků finančních institucí na jištění, byl nucen upustit od zamýšlené investice.

3. Specifika sektoru vodovodů a kanalizací - výzva pro finanční instituce

Oproti financování projektů investic ve výrobní sféře a službách, hodnocení jejich přínosů a návratnosti včetně rizik, vyznačuje se financování investic do infrastruktury sektoru vodovodů a kanalizací několika specifiky.

Specifika sektoru vodovodů a kanalizací jsou upravena zákonem č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích. Zásadní odlišností je skutečnost, že podle § 1 odst. 2 zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o vodovodech a kanalizacích“) se stanoví, že vodovody a kanalizace se zřizují a provozují ve veřejném zájmu. Znamená to, že poskytované služby provozovatelů při dodávce pitné vody, odkanalizování a čištění odpadních vod jsou regulovány zákonem, který tak determinuje chování jak vlastníků infrastruktury vodohospodářských zařízení a jejich provozovatelů (dodavatelů služby), tak i zákazníků (odběratelů služby). Regulace zákonem je nezbytná i pro další zásadní odlišnost tohoto sektoru, spočívající v monopolním postavení dodavatele služby v určitém regionu vůči odběratelům služby.

Jaká jsou tato specifika?

a) Povinnost vlastníka vodovodu (kanalizace), popř. investora projektu, poskytnout plynulou a trvalou službu ve veřejném zájmu

- v § 8 odst. 1 se stanoví, že vlastník vodovodu nebo kanalizace je povinen zajistit jeho plynulé a bezpečné provozování,
- v § 8 odst. 4 se stanoví, že vlastník vodovodu nebo kanalizace je povinen umožnit připojení na vodovodní nebo kanalizační síť, pokud se připojovaný pozemek nebo stavba nachází na území obce,
- v § 8 odst. 5 se stanoví, že vlastník vodovodu nebo kanalizace je povinen uzavřít písemnou smlouvu o dodávce vody nebo odvádění odpadních vod s odběratelem. Závazky vzniklé z této smlouvy přecházejí na právního nástupce vlastníka vodovodu nebo kanalizace a na právního nástupce provozovatele.

Poznámka: Podle § 8 odst. 2 vlastník vodovodu nebo kanalizace může uzavřít smlouvu o provozování vodovodu nebo kanalizace s provozovatelem.

b) Povinnost odběratele přijmout nabízenou službu

§ 3 odst. 8 stanoví, že obec může rozhodnutím uložit vlastníkům stavebního pozemku nebo staveb, na kterých vznikají, nebo mohou vznikat odpadní vody, povinnost připojit se na kanalizaci v případech, kdy je to technicky možné.

Toto znamená, že investor projektu má tímto ustanovením zákona záruku, že služby za odvádění odpadních vod musí na základě správního rozhodnutí odběratel služeb přijmout. Druhotně se toto ustanovení vztahuje i na služby za dodávku pitné vody, neboť ten vlastník nemovitosti, který je připojen na kanalizaci, je zpravidla připojen i na vodovod.

c) Povinnost odběratele zaplatit cenu za poskytovanou službu, resp. právo dodavatele na úhradu služby

- v § 8 odst. 10 a 11 se stanoví, že vlastník vodovodu resp. kanalizace má právo na úplatu za dodávku pitné vody (vodné), resp. na úplatu za odvádění odpadních vod (stočné), pokud ze smlouvy uzavřené podle § 8 odst. 2 nevyplývá, že vodné (stočné) se platí provozovateli vodovodu, resp. kanalizace,
- zákon dále determinuje cenu za službu, tj. vodné a stočné, v § 20 odst. 4 stanoví povinnost platit vodné a stočné v jednosložkové formě, pokud obec nestanoví obecně závaznou vyhláškou vydanou v samostatné působnosti úhradu vodného a stočného ve dvousložkové formě.

d) Cena služby

V § 20 odst. 1 a 2 se stanoví, že vodné a stočné má jednosložkovou nebo dvousložkovou formu a že jednosložková forma je součinem ceny podle cenových předpisů (zákon č. 526/1990 Sb., o cenách) a množství odebrané vody podle § 16 nebo vypouštěných odpadních vod a srážkových vod podle § 19.

e) Eliminace rizik při ztrátě schopnosti dodavatele poskytovat služby tím, že stát stanoví náhradní způsob zajišťování služby určením jiného dodavatele

V § 22 je zaveden institut veřejné služby, podle kterého lze uložit provozovateli, který má k zajištění náhradní veřejné služby vytvořeny potřebné podmínky, povinnost převzít povinnost provozovat vodovod nebo kanalizaci, a to na základě rozhodnutí příslušného správního úřadu. Rozhodnutí se vydává na dobu určitou, nejdéle však na dobu 6 měsíců. Odvolání proti tomuto rozhodnutí nemá odkladný účinek.

4. Závěr

S ohledem na veřejný zájem, který je deklarován v § 1 odst. 2 zákona o vodovodech a kanalizacích by měly být prosazovány takové nástroje nebo metodické postupy, které by neztěžovaly samosprávným obcím, vodárenským společnostem, případně svazkům obcí přístup k úvěrovým zdrojům finančních institucí.

Akciová společnost Vodohospodářský rozvoj a výstavba usiluje o změnu přístupu finančních institucí k úvěrování investic infrastruktury vodovodů a kanalizací, založenou na odůvodnění uvedených specifík sektoru a finančních analýzách projektů. V současné době VRV a.s. zpracovává pro finanční instituce příslušné studie, které by měly vyústit v konkrétní metodiky.